

DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2024-48-34>
УДК 330.131

Оляднічук Наталія Володимирівна

кандидат економічних наук,
доцент кафедри обліку і оподаткування,
Уманський національний університет садівництва
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7900-2740>

Nataliya Olyadnichuk
Uman National University of Horticulture

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ У ПІДПРИЄМСТВІ

ORGANIZATION OF ACCOUNTING POLICY IN THE ENTERPRISE

Анотація. Метою наукової статті є дослідження проблемних питань теоретично-практичного характеру організації облікової політики суб'єкта підприємництва та визначення напрямів її удосконалення. Належним чином організована та сформована облікова політика підприємства ефективно поєднує ведення бухгалтерського обліку його власником та регулювання на рівні держави. Досліджено процес організації облікової політики суб'єкта підприємництва та проаналізовано складові механізми організації облікової політики, їх безпосередній вплив на прийняття управлінських рішень. Виокремлено проблемні питання щодо невідповідності та суперечності законодавчих і нормативно-правових документів, які регламентують облікову політику. Обґрунтовано необхідність удосконалення облікової політики підприємства в частині окремих її категорій та визначення суттєвості впливу на обліково-аналітичні показники і результати діяльності.

Ключові слова: облікова політика, бухгалтерський облік, категорії та елементи облікової політики.

Summary. A properly organized and formed accounting policy of the enterprise effectively combines accounting by its owner and regulation at the state level. The accounting policy discloses the content of financial reporting, as it ensures the formation of accounting and analytical information about the production and financial status, results of operations and movement of cash flows of the enterprise. Responsibility for the organization of accounting and ensuring the reflection of the facts of economic transactions in primary documents, the processing and preservation of primary, analytical and synthetic information is borne by the owner or an official who manages the enterprise. The process of organizing the accounting policy of the business entity was studied. The main document regulating the accounting policy is the order on the accounting policy, which approves the methodology and organization of accounting at the enterprise. The components of the accounting policy organization mechanism and their direct impact on managerial decision-making are analyzed. A correctly defined accounting policy is designed to serve as a tool for managing expenses, accrued taxes, and accounting procedures with the aim of forming high-quality and comprehensive accounting and analytical information for internal and interested external users. Problematic issues regarding inconsistencies and contradictions of legislative and regulatory documents regulating accounting policy are singled out. The need to improve the company's accounting policy in terms of its individual categories and the significance of the impact on accounting and analytical indicators and performance results is substantiated. Optimization of the accounting policy involves periodic analysis and control of all its components and elements, which will ensure timely disclosure of problematic issues and their safe and effective resolution. It is advisable to supplement the generally accepted structure of the company's accounting policy with the category of management accounting, which will ensure a close relationship between the elements of external and internal accounting. The optimized accounting policy of the enterprise will ensure the completeness of the display of the facts of economic transactions, the synchronicity of accounting and analytical information in the registers of primary, analytical and synthetic accounting, rational and efficient accounting.

Keywords: accounting policy, accounting, categories and elements of accounting policy.

Постановка проблеми. Головною складовою механізми бухгалтерського обліку, яка має досить вагомий вплив на прийняття управлінських рішень є облікова політика суб'єкта підприємництва. Облікова політика розкриває зміст фінансової звітності, оскільки забезпечує формування обліково-аналітичної інформації про виробничо-фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових потоків підприємства. Належним

чином організована та сформована облікова політика підприємства є важливою ланкою, яка ефективно поєднує ведення бухгалтерського обліку його власником та регулювання на рівні держави. Сучасні соціально-економічні та політичні умови вимагають удосконалення процесу організації облікової політики суб'єктів підприємництва усіх форм власності. Проблема формування облікової політики на підприємствах полягає у невідпо-

відності та суперечностях нормативно-правових документів, які регламентують облікову політику. Такі проблемні питання погіршують якість обліково-аналітичної інформації, що, призводить до припущення помилок у фінансовій звітності.

Отже, від правильно організованого процесу формування облікової політики залежить ефективність управління витратами виробництва, фінансовою діяльністю суб'єкта господарювання та стратегією розвитку. Ведення бухгалтерського обліку у підприємстві регламентується нормативно-правовими та законодавчими актами, які розробляються державними органами управління. Завдяки цьому організація облікової політики та ведення бухгалтерського обліку і формування фінансової звітності здійснюється за загальними принципами та формою та забезпечується порівнянність обліково-аналітичної інформації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у розвиток теоретичних і практичних положень організації облікової політики суб'єктами підприємництва зробили науковці, серед яких: Варчук О.А., Грабовенко О.А., Зубенко В.С., Коваль Л.В., Король Г.О., Ізвєкова І.М., Ясногор О.О., Кушнір Л.А., Коркушко О.Н., Кушнір В.О., Тесак О.В., інші. Попри значні наукові здобутки, мають місце проблемні питання провадження облікової політики в частині окремих її категорій та суттєвості впливу на обліково-аналітичні показники і результати діяльності.

Метою статті є дослідження проблемних питань теоретичного та практичного характеру організації облікової політики суб'єкта підприємництва та визначення напрямів її удосконалення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Облікова політика є важливим інструментом формування фінансової звітності та обов'язковим елементом фінансового обліку суб'єкта підприємництва. Згідно з Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [7], формування облікової політики належить до компетенції власника або уповноваженого органу, який здійснює керівництво підприємством відповідно до засновницьких документів. Відповідальність за організацію бухгалтерського обліку та забезпечення відображення фактів здійснення господарських операцій у первинних документах, оброблення та збереження первинної, аналітичної і синтетичної інформації, несе власник або посадова особа, яка здійснює керівництво підприємством. Основним документом, який регламентує облікову політику на рівні підприємства є наказ про облікову політику. Цим наказом затверджується методологія та організація ведення обліку на підприємстві.

Облікова політика суб'єкта підприємництва формується на підставі чинних нормативних документів державних органів або інститутів, створених державними та міжнародними спілками бухгалте-

рів і спрямованих на нормалізацію та стандартизацію бухгалтерського обліку. У розпорядчому документі про облікову політику наводяться принципи, методи і процедури, які використовуються підприємством для ведення бухгалтерського обліку, складання і подання фінансової звітності та щодо яких нормативно-правовими актами з бухгалтерського обліку передбачено більш ніж один їх варіант, а також попередні оцінки, які використовуються підприємством з метою розподілу витрат між відповідними звітними періодами [5].

Облікова політика – сукупність принципів, методів і процедур, які використовуються підприємством для ведення бухгалтерського обліку, складання та подання фінансової звітності [6]. Колектив авторів [1, с. 10] вважають, що облікова політика підприємства має враховувати моменти ведення податкового обліку і входити в систему його внутрішнього нормативного регулювання, з метою підвищення ефективності і дієвості внутрішнього контролю за його веденням. Обрану облікову політику у фінансовій звітності розкривають шляхом опису принципів оцінки статей звітності і методів обліку статей звітності.

На переконання Коваль Л.В. [2], вибір облікової політики повинен здійснюватися на основі моделювання, центральною ланкою якого є система обліково-аналітичного забезпечення. Процес вибору облікової політики має включати дані бухгалтерського обліку, статистичного дослідження, маркетингу, завдяки чому проявлятиметься тісний зв'язок бухгалтерського обліку з прийняттям управлінських рішень. Отже, формування та реалізація облікової політики, наголошує автор, є дієвим інструментом при побудові бухгалтерського обліку з метою задоволення потреб в інформації для управління та прийняття рішень.

Сутність поняття «облікова політика» та методичні підходи до його формування в умовах підприємства досліджують науковці [3, с. 782] і наголошують на тому, що долучатися до процесу розробки та формування облікової політики мають головні та провідні спеціалісти підприємства, що в такий спосіб забезпечить її повноту та об'єктивність. Організація обліку суб'єктом підприємництва залежить від правильно визначеної облікової політики. Колектив авторів [4, с. 250] вважають, що облікова політика підприємства містить численну систему елементів, від яких залежить результат господарської та фінансової діяльності (тривалість операційного циклу, порядок та методи нарахування амортизації необоротних активів, методи вибуття запасів тощо). Тесак О.В. [8, с. 100] вважає, що для підвищення якості процесу формування облікової політики на рівні підприємства доцільно посилити контроль з боку державних органів управління над дотриманням ними вимог чинного законодавства та спри-

яти впровадженню новітніх обліково-аналітичних систем і технологій та періодичному підвищенню кваліфікації працівників бухгалтерської служби.

Формувати облікову політику мають всі підприємства різних форм власності, щоб забезпечити регламентоване законодавчими та нормативно-правовими актами ведення бухгалтерського обліку і звітності (рис. 1).

Для належної організації облікового процесу на підприємстві доцільно розробляти внутрішній документ – Положення про облікову політику, основними завданнями якого є: задоволення потреб внутрішніх і зовнішніх користувачів неупередженою обліково-аналітичною інформацією про господарсько-фінансову діяльність для комплексного і збалансованого аналізу діяльності підприємства.

Правильно визначена облікова політика покликана слугувати інструментом для управління витратами, нарахованими податками, обліковими процедурами з метою формування якісної та повноцінної обліково-аналітичної інформації для внутрішніх і зацікавлених зовнішніх користувачів. Згідно Методичних рекомендацій [5], у розпорядчому документі про облікову політику зазначають принципи, методи та процедури, які використовує підприємство для ведення бухгалтерського обліку та складання і подання фінансової звітності. Вказані елементи облікової політики є варіантними, що мають суттєвий вплив на аналітичні показники та результати фінансової звітності підприємства, основні з них розкриваються в частині оборотних і необоротних активів, доходів і витрат, фінансової звітності, резервів та забезпечення тощо.

Чинне законодавство чітко визначає порядок зміни облікової політики підприємства за наявності причин, які обумовлюють зміну: вимог статуту підприємства (зміна форми власності, виду діяльності, реорганізація тощо); в положеннях (стандартах) бухгалтерського обліку; методу оцінки списання оборотних активів у реалізацію, виробниче використання, обмін тощо. Керівник підприємства (уповноважена ним особа) зобов'язаний створити належні умови для орга-

нізації та достовірного ведення бухгалтерського обліку, забезпечити неухильне виконання всіма підрозділами та працівниками облікової служби, правомірних вимог щодо додержання порядку оформлення первинних документів.

Оптимізація облікової політики передбачає здійснення періодичного аналізу та контролю усіх її складових та елементів, що забезпечить своєчасне розкриття проблемних питань та безпечно й ефективно їх вирішення. Сучасні умови господарювання вимагають поглиблення змісту та розширення зони дії облікової політики.

Облікова політика суб'єкта підприємництва базується на загальнонаукових поняттях бухгалтерського обліку, законодавчих та нормативно-правових актах, принципах, на підставі яких здійснюється відображення господарських операцій, методах та критеріях оцінки, що забезпечують узагальнення інформації у реєстрах аналітичного і синтетичного обліку та звітності. Формування облікової політики суб'єктом підприємництва передбачає синхронність категорійних понять в процесі організації бухгалтерського обліку та фінансової звітності (рис. 2).

Так, загальноприйнятту структуру облікової політики підприємства доцільно доповнити категорією управлінського обліку (формування внутрішніх звітів, необхідних для управління підрозділами та підприємством в цілому), що забезпечить щільний взаємозв'язок елементів зовнішнього і внутрішнього обліку. Завдяки цьому, облікова політика підприємства забезпечуватиме: повноту відображення фактів здійснення господарських операцій, виходячи не лише з правової форми, а й з економічного змісту; синхронність обліково-аналітичної інформації в реєстрах первинного, аналітичного та синтетичного обліку; раціональне та ефективне ведення бухгалтерського обліку.

Шляхи удосконалення облікової політики підприємства мають бути спрямовані не лише на поліпшення фінансового обліку та звітності, але і на покращення управлінського обліку, що забезпечить поглиблений аналіз проблемних та недо-

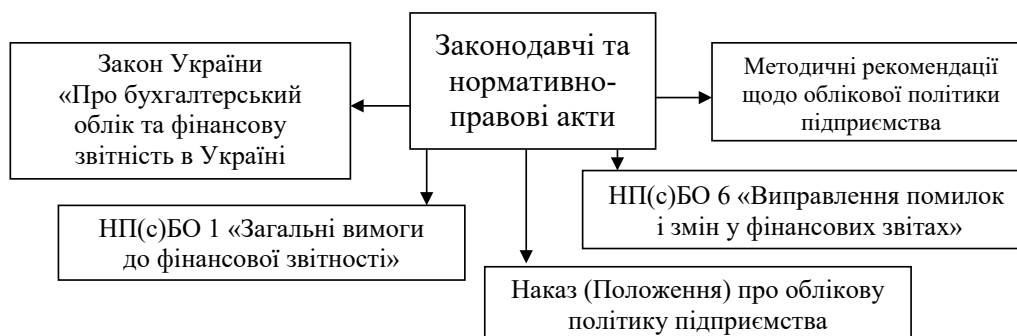

Рисунок 1 – Нормативно-правове підґрунтя регламентування облікової політики суб'єкта підприємництва

Джерело: сформовано автором

Рисунок 2 – Категорії облікової політики суб'єкта підприємництва та взаємозв'язок між ними
Джерело: сформовано автором

сконалих ділянок з метою підвищення якості обліково-аналітичної інформації для задоволення потреб зацікавлених користувачів. Тому, розширення функцій облікової політики підприємства є неминучим і вкрай необхідним (рис. 3).

Висновки. Облікова політика суб'єкта підприємництва характеризується сукупністю прийомів, методів та способів за допомогою яких здійснюється управління бухгалтерським обліком. Облікова політика базується на законодавчих та нормативно-правових актах, принципах і методах та

критеріях оцінки, що забезпечують узагальнення інформації у реєстрах аналітичного, синтетичного обліку та звітності. Синхронність категорійних понять в процесі організації бухгалтерського обліку та фінансової звітності забезпечуватиме системний вплив на якість обліково-економічної інформації. Усестороння оптимізація процесу організації облікової політики підприємства сприятиме своєчасному формуванню якісної обліково-аналітичної інформаційної бази для задоволення потреб внутрішніх і зовнішніх користувачів.

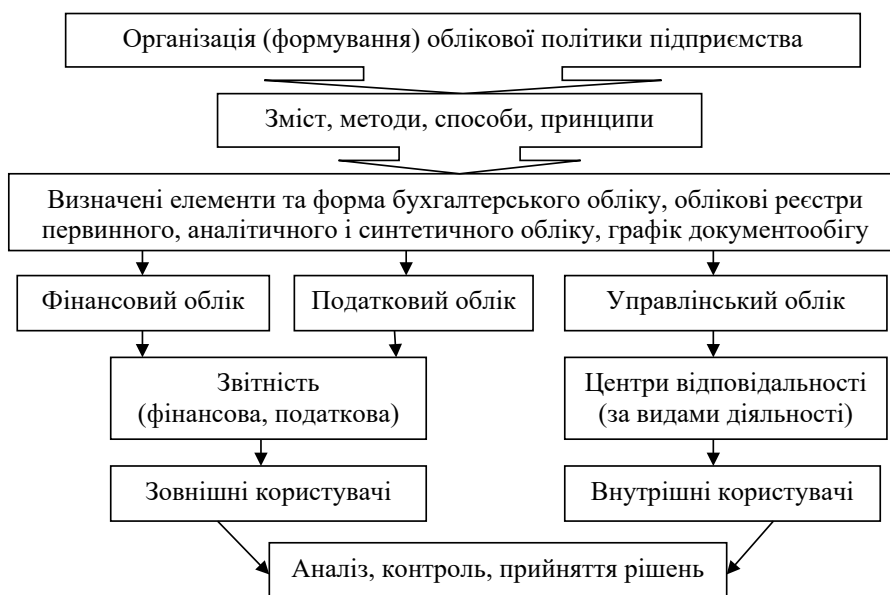

Рисунок 3 – Оптимізована модель облікової політики суб'єкта підприємництва
Джерело: сформовано автором

Список використаних джерел:

1. Варчук О.А., Грабовенко О.А., Зубенко В.С. Особливості формування облікової політики підприємства для мети оподаткування : *матеріали VII Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. «Проблеми ринку та розвитку регіонів України в XXI столітті»*. 2016. Одеса 5-9 грудня 2016 р. С. 9–11. URL: <https://economics.net.ua/files/science/ipreed/2016/9.pdf> (дата звернення: 14.01.2024).
2. Коваль Л.В. Облікова політика в управлінні підприємством. *Ефективна економіка*. 2019. № 5. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=7048> (дата звернення: 16.01.2024).
3. Король Г.О., Извекова І.М., Ясногор О.О. Сутність поняття «облікова політика» та методичні підходи до його формування в умовах підприємства. *Бухгалтерський облік, аналіз та аудит*. 2017. № 8. С. 780–784. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/8_ukr/129.pdf (дата звернення: 15.01.2024).
4. Кушнір Л.А., Коркушко О.Н., Кушнір В.О. Вплив облікової політики на організацію обліку господарюючого суб'єкта. *Бухгалтерський облік, аналіз та аудит*. 2020. Випуск 3 (20) С. 246–251. URL: http://pev.kpu.zp.ua/journals/2020/3_20_ukr/44.pdf (дата звернення: 16.01.2024).
5. Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства : Наказ Міністерства фінансів України від 27.06.2013 р. № 635. URL: <https://document.vobu.ua/doc/3407> (дата звернення: 17.01.2024).
6. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#n17> (дата звернення: 15.01.2024).
7. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 р. № 996–XIV. URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/203480__592395 (дата звернення: 15.01.2024).
8. Тесак О.В. Облікова політика як інструмент організації бухгалтерського обліку. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2018. Вип. 21(2). С. 97–100.

References:

1. Varchuk O. A., Hrabovenko O. A., Zubenko V. S. (December 5-9, 2016) Osoblyvosti formuvannia oblikovoi polityky pidpriemstva dlia mety opodatkuvannia [Peculiarities of forming the company's accounting policy for the purpose of taxation]: *materialy VII Mizhnar. nauk.-prakt. internet-konf. "Problemy rynku ta rozvytku rehioniv Ukrainy v XXI stolitti"*. Odesa, pp. 9–11. Available at: <https://economics.net.ua/files/science/ipreed/2016/9.pdf> (in Ukrainian)
2. Koval L. V. (2019) Oblikova polityka v upravlinni pidpriemstvom [Accounting policy in enterprise management]. *Efektivna ekonomika*, no. 5. Available at: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=7048> (in Ukrainian)
3. Korol H. O., Izviekova I. M., Yasnohor O. O. (2017) Sutnist poniattia "oblikova polityka" ta metodychni pidkhody do yoho formuvannia v umovakh pidpriemstv [The essence of the concept of "accounting policy" and methodical approaches to its formation in the conditions of the enterprise]. *Bukhhalterskyi oblik, analiz ta audyt*, no. 8, pp. 780–784. Available at: https://economyandsociety.in.ua/journals/8_ukr/129.pdf (in Ukrainian)
4. Kushnir L. A., Korkushko O. N., Kushnir V. O. (2020) Vplyv oblikovoi polityky na orhanizatsiiu obliku hospodariuuchoho subiekta [The influence of accounting policy on the accounting organization of a business entity]. *Bukhhalterskyi oblik, analiz ta audyt*, vol. 3 (20), pp. 246–251. Available at: http://pev.kpu.zp.ua/journals/2020/3_20_ukr/44.pdf (in Ukrainian)
5. Metodychni rekomendatsii shchodo oblikovoi polityky pidpriemstv (2013) [Methodological recommendations regarding the enterprise's accounting policy]: Nakaz Ministerstva finansiv Ukrainy vid 27.06.2013, No. 635. Available at: <https://document.vobu.ua/doc/3407> (in Ukrainian)
6. Natsionalne polozhennia (standart) bukhhalterskoho obliku 1 "Zahalni vymohy do finansovoi zvitnosti" (2013) [National regulation (standard) of accounting 1 "General requirements for financial reporting"]: nakaz Ministerstva finansiv Ukrainy vid 07.02.2013, No. 73. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#n17> (in Ukrainian)
7. Pro bukhhalterskyi oblik ta finansovu zvitnist v Ukraini (1999) [About accounting and financial reporting in Ukraine]: Zakon Ukrainy vid 16.07.1999, No. 996–XIV. Available at: https://zakononline.com.ua/documents/show/203480__592395 (in Ukrainian)
8. Tesak O. V. (2018) Oblikova polityka yak instrument orhanizatsii bukhhalterskoho obliku [Accounting policy as a tool for organizing accounting]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriya: Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo*, vol. 21(2), pp. 97–100. (in Ukrainian)

Стаття надійшла до редакції 23.01.2024